

Voorwoord

Deze samenvatting is gedurende VWO 6 (2016-2017) in elkaar gezet door een soort crowd writing (onder andere nvt). Grotendeels is speciaal voor deze grote samenvatting geschreven maar deels zijn de (crowd) samenvattingen uit VWO 5 en VWO 4 gekopieerd. Omdat het op deze manier gemaakt is er een kans dat er fouten in zitten ondanks dat we deze samenvatting door leraren na hebben laten kijken. Ook zal de schrijfstijl niet overal gelijk zijn.

Het is bedoeld om alle stof van wiskunde B van heel het VWO samen te vatten. Veel simpele dingen worden dan ook nog eens herhaald. Maar gelukkig is er een inhoudsopgave. (tip: klik op het hoofdstuk dat je wilt bekijken)

Voor de inhoudsopgave naast het document (in google docs): Ga naar "Tools"/"Extra" (menu) > "Document outline"/"Document overzicht".

Hartelijk dank aan mevrouw nvt voor het controleren van deze samenvatting.

Inhoud	
Voorwoord	0
Inhoud	1
Algebra	4
Rekenregels vergelijkingen	4
Rekenregels breuken vergelijkingen	4
Rekenregels exponentiële vergelijkingen	4
Rekenregels logaritmische vergelijkingen	5
Goniometrische rekenregels binnen de eigen soort	6
Goniometrische rekenregels naar een ander soort	7
Oplossen vergelijkingen	8
Lineaire vergelijkingen	8
Kwadratische vergelijkingen	8
Oplossen wortelvergelijkingen	8
Oplossen exponentiële vergelijkingen	8
Oplossen hogere machtsvergelijkingen	9
Oplossen goniometrische vergelijking	9
Bijzondere waardentabel	9
Oplossen stelsel (twee onbekende)	10
Translaties	11
Translatie	11
Standaard formules en domein/bereik	11
Lijn	11
Parabool	11
Wortelfunctie	11
Gebroken functies	12
Exponentiële functies	12
Sinusoïde	12
Domein en bereik	13
Differentiëren	14
Primitiveren	15
Toppen, buigpunten en soorten hellingen	16
Extreme waarden (toppen)	16
Buigpunten	16
Helling soort	16

Omwentel lichamen	17
Wentelen om de X-as	17
Wentelen om een grafiek	17
Wentelen om de Y-as	17
Lengtes lijnstukken	18
Zwaartepunt	18
Raaklijnen	19
Raaklijn aan grafiek door punt op de grafiek	19
Raaklijn aan grafiek vanuit een punt niet op grafiek	19
Loodrecht snijden twee functies	19
Trillingen en lissajous-figuren	20
Fase	20
Faseverschillen	20
Periode combinatie van trillingen	21
Lissajous parametervoorstelling bepalen	22
Van parametervoorstelling naar formules	22
Figuren en bewijzen	23
Symmetrie	23
Punten beschrijven	23
Vormen	23
Driehoeken	24
Vierhoeken	25
Lijnen en plaatsen	26
Stellingen	28
Gelijkvormigheid	28
Congruentie	29
Hoekensom	30
Z- en F-hoeken	30
Overstaande hoeken	30
SOSCASTOA	30
Stelling van Pythagoras	31
(Co)sinusregel	32
De stelling van de middelpuntshoek	32
De stelling van de constante hoek	32
De stelling van de raaklijn hoek	33
Koordenvierhoek	33
Boog en koorde	34
Koorde raaklijn stelling	34

Grafische rekenmachine	35
Oplossen	35
Decimalen aanpassen	35
Polynoom oplossen	35
N-solve	35
N-Derivative	35
Bekijken	35
Lissajous Figuren	35

Algebra

Rekenregels vergelijkingen

Rekenregels breuken vergelijkingen

Origineel	Herleid
$\frac{A}{B} + \frac{C}{D}$	$\frac{AD+BC}{BD}$
$\frac{A}{B} * \frac{C}{D}$	$\frac{AC}{BD}$
$(\frac{A}{B})^C$	$\frac{A^C}{B^C}$
$\frac{A}{B/C}$	$\frac{AC}{B}$
$\frac{A/B}{C}$	$\frac{A}{BC}$

Rekenregels exponentiële vergelijkingen

De standaard formule is $f(t) = a * g^t$:

a = De waarde op het snijpunt met de y-as

g = De groeifactor per t

De groeifactor kun je omrekenen via de volgende formule:

$$G_{oud}^{\frac{\Delta T_{nieuw}}{\Delta T_{oud}}} = G_{nieuw}$$

(LET OP : De tijdseenheden moeten gelijk zijn)

Origineel	Herleid
$a^b * a^c$	a^{b+c}
$(a^b)^c$	a^{b*c}
$(a * b)^c$	$a^c * b^c$
a^{-b}	$\frac{1}{a^b}$
$a^{\frac{c}{b}}$	$\sqrt[b]{a^c}$
a^b	$e^{b*ln(a)}$

Rekenregels logaritmische vergelijkingen

$$\log_b(a) = c$$

Een log vraagt tot welke macht moet ik b verheffen om a te krijgen dus

$$b^c = a$$

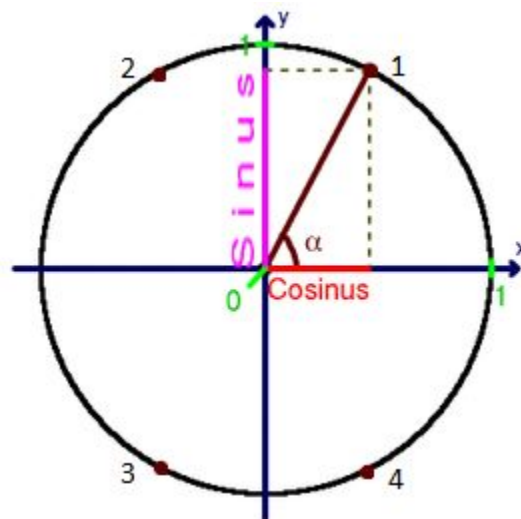
Origineel	Herleid
$\log_a(b) + \log_a(c)$	$\log_a(b * c)$
$\log_a(b) * c$	$\log_a(b^c)$
$\log_a(b)$	$\frac{\log_c(b)}{\log_c(a)}$
$-\log_a(b)$	$\log_a(\frac{1}{b})$ (i)
$-\log_a(b)$	$\log_{\frac{1}{a}}(b)$

(i) $-\log_a(b) = -1 * \log_a(b) = \log_a(b^{-1}) = \log_a(\frac{1}{b})$

Goniometrische rekenregels binnen de eigen soort¹

Je kan gemakkelijk een drie (totaal zes) formules bedenken door gemakkelijk een cirkel te tekenen.

De hoek stelt het getal/formule voor dat je in de (co)sinus stopt, de y-as stelt de waarde van een $\sin(\alpha)$ voor en de x-as de waarde van een $\cos(\alpha)$. Door de hoek steeds aan te passen zodat het in alle vier de punten komt kun je bepalen wat de verandering in de hoek is (die inhoud van de (co)sinus) en of het negatief hetzelfde is of positief hetzelfde (dit bepaalt of het plus of min is).

Hieruit krijg je dan:

Origineel	Herschreven
Sinus	
$\sin(a)$	$-\sin(-a)$
	$\sin(\pi - a)$
	$-\sin(\pi + a)$
Cosinus	
$\cos(a)$	$\cos(-a)$
	$-\cos(\pi - a)$
	$-\cos(\pi + a)$

¹ Samengevat wiskunde B vwo 2016 <https://goo.gl/mtTvpq>

Goniometrische rekenregels naar een ander soort²

Origineel	Herschreven
Herschrijven	
$\sin^2(a) + \cos^2(a)$	1
$\tan(a)$	$\frac{\sin(a)}{\cos(a)}$
$\sin(a)$	$\cos(\frac{1}{2}\pi - a)$
$\cos(a)$	$\sin(\frac{1}{2}\pi - a)$
$-\sin(a)$	$\sin(-a)$
Verdubbelingsformules	
Af te leiden³ uit $\sin^2(a) + \cos^2(a) = 1$	
$\cos(2a)$	$2\cos^2(a) - 1$
$\cos(2a)$	$1 - 2\sin^2(a)$
Af te leiden uit somformules:	
$\cos(2a)$	$\cos^2(a) - \sin^2(a)$
$\sin(2a)$	$2\cos(a) * \sin(a)$
Somformules (zie voorblad)	
$\sin(a + b)$	$\sin(a) * \cos(b) + \cos(a) * \sin(b)$
$\cos(a + b)$	$\cos(a) * \cos(b) - \sin(a) * \sin(b)$
Simpson/Mollweide (zie voorblad)	
$\sin(a) + \sin(b)$	$2\cos(\frac{a-b}{2}) * \sin(\frac{a+b}{2})$
$\sin(a) - \sin(b)$	$2\cos(\frac{a+b}{2}) * \sin(\frac{a-b}{2})$
$\cos(a) + \cos(b)$	$2\cos(\frac{a-b}{2}) * \cos(\frac{a+b}{2})$
$\cos(a) - \cos(b)$	$-2\sin(\frac{a+b}{2}) * \sin(\frac{a-b}{2})$

² Samengevat wiskunde B vwo 2016 <https://goo.gl/mtTvpq>

³ https://docs.google.com/document/d/1_IFgg2kXxr4d1uW5cG6AHPUN79A7hZSJNogoBoxjo7k/edit

Oplossen vergelijkingen

Lineaire vergelijkingen

$$y = ax + b$$

Als je dit ombouwt krijg je:

$$\frac{y-b}{a} = x$$

Kwadratische vergelijkingen

$$y = ax^2 + bx + c$$

Bij deze vergelijkingen is het iets moeilijker. Sleep eerste alle termen naar een kant. Vervolgens deel je alle termen door a en herleid je het zodat je een formule krijgt als volgt.

$$0 = x^2 + bx + c$$

Hierbij kan je gaan kwadraat afsplitsen

$$(x + 0,5b)^2 + c - (0,5b)^2 = 0$$

Dit is makkelijk op te lossen door de laatste twee termen naar de ander kant te slepen. Vervolgens beiden kanten te wortelen en dan de $0,5b$ naar de ander kant te slepen. Hieruit krijg je :

$$x = \pm \sqrt{-c + (0,5b)^2} - 0,5b$$

Oplossen wortelvergelijkingen

$$y = a\sqrt[k]{x}$$

Isoleer eerst de wortel. En doe dan beiden kanten tot de macht b . Vervolgens kan nog de inhoud van de wortel opgelost worden. Vergeet hierbij niet te controleren of de oplossing klopt.

$$\left(\frac{y}{a}\right)^b = x$$

Oplossen exponentiële vergelijkingen

$$y = a * b^x$$

Verplaats eerst a naar de andere kant. En neem dan de $\log b$ van y/a .

$$\log_b\left(\frac{y}{a}\right) = x$$

Oplossen hogere machtsvergelijkingen

$$y = ax^{2b} + cx^b + d$$

Vervang x^b door een variabele.

$$y = ap^2 + cp + d$$

Los de vergelijking op voor p . En stel het antwoord gelijk aan x^b . Trek hiervan dan vervolgens de b -ste machtswortel van.

Oplossen goniometrische vergelijking⁴

Herleid eerst door middel van de goniometrische formules naar

$$\sin(a) = \sin(b) \vee \cos(a) = \cos(b)$$

Bij de sinus geldt:

$$a = b + 2\pi * k$$

of

$$a + b = \pi + 2\pi * k$$

Bij de cosinus geldt:

$$a = b + 2\pi * k$$

of

$$a + b = 0 + 2\pi * k$$

Hierbij staat $2\pi * k$ voor modulo twee pi (LET OP : deze moet gewoon meegedeeld of vermenigvuldigd worden).

Bijzondere waardentabel⁵

hoek α (radialen)	0	$\frac{1}{6}\pi$	$\frac{1}{4}\pi$	$\frac{1}{3}\pi$	$\frac{1}{2}\pi$
sin α	0	$\frac{1}{2}\sqrt{1}$	$\frac{1}{2}\sqrt{2}$	$\frac{1}{2}\sqrt{3}$	$\frac{1}{2}\sqrt{4}$
cos α	$\frac{1}{2}\sqrt{4}$	$\frac{1}{2}\sqrt{3}$	$\frac{1}{2}\sqrt{2}$	$\frac{1}{2}\sqrt{1}$	0

Onthouden: 0, 6, 4, 3, 2

0, 1, 2, 3, 4

⁴ <http://www.hhofstede.nl/modules/goniovergelijkingen.htm> &
<http://www.hhofstede.nl/modules/goniovergelijkingen3.htm>

⁵ <http://www.hhofstede.nl/modules/exactewaardensinus.htm>

Oplossen stelsel (twee onbekende)

Als er een stelsel is met twee variabelen (bv a en b) kan dan opgelost worden :

- 1 Druk in een vergelijking een variabele uit in de andere (bv a in b).
- 2 Vervang deze variabele (a) in de andere vergelijking met het gevonden antwoord.
- 3 Los deze andere vergelijking op (los b op).
- 3 Vul deze (b) in de originele vergelijking in.
- 4 Los de originele variabele (a) op.

Bijvoorbeeld :

$$/ a + 2b = 3$$

$$\backslash 2a + 3b = 1$$

$$/ a = 3 - 2b$$

$$\backslash 2a + 3b = 1$$

$$/ a = 3 - 2b$$

$$\backslash 2(3 - 2b) + 3b = 1$$

$$/ a = 3 - 2b$$

$$\backslash 6 - b = 1$$

$$/ a = 3 - 2b$$

$$\backslash b = 5$$

$$/ a = 3 - 2 * 5$$

$$\backslash b = 5$$

$$/ a = -7$$

$$\backslash b = 5$$

Translaties

Translatie

Wat	
Verplaatsen tov Y-as met a	$g(x) = f(x) + a$
Verplaatsen tov X-as met a	$g(x) = f(x - a)$
Vermenigvuldigen tov X-as met a	$g(x) = a * f(x)$
Vermenigvuldigen tov Y-as met a	$g(x) = f(\frac{x}{a})$

Standaard formules en domein/bereik

Lijn

De standaardformule : $y = ax + b$

Hierbij is b de snijpunt met de y as en a de richtingscoëfficiënt

Een lijn heeft een oneindig domein (x) en bereik (y).

Parabool

De standaardformule : $y = ax^2 + bx + c$ (x kan een willekeurige formule zijn)

Hierbij is c de snijpunt met de y as.

Een parabool heeft een oneindig domein (x) maar een bereik (y) die niet groter/kleiner kan worden dan de top.

Wortelfunctie

De standaardformule : $y = a\sqrt{x} - b$ (x kan een willekeurige formule zijn)

Hierbij is B het minimum/maximum van het bereik (y) en bij x=0 is het minimum/maximum van het domein (x).

Gebroken functies

De standaardformule : $y = \frac{t}{n} + c$ (t en n kunnen willekeurige formules zijn)

De y-asymptoot (domein x) is bij $n=0$. De x-asymptoot (bereik y) is bij $y=t/n$ (blijf hiervoor t en n afleiden totdat er geen x meer in voorkomt).

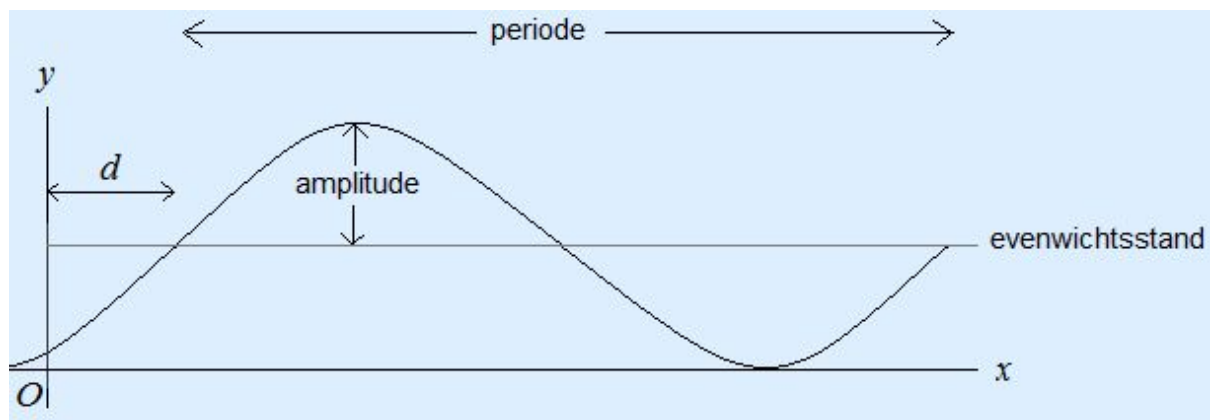
Exponentiële functies

De standaardformule : $y = a * n^x + c$ (x kan een willekeurige functie zijn)

Hierbij is a+c de y in $x=0$.

Het maximum/minimum van het bereik (y) is c en het domein (x) is oneindig.

Sinusoïde⁶

De algemene formule van een sinusoïde is:

$$f(x) = a + b \cdot \sin\left(\frac{2\pi}{c}(x - d)\right)$$

a	evenwichtsstand
b	amplitude
c	periode
d	x-coördinaat van een punt waar de grafiek stijgend de evenwichtsstand snijdt

Een sinus heeft een oneindig domein(x) maar een bereik (y) van de evenwichtsstand plus minus de amplitude.

⁶ <http://www.hhofstede.nl/modules/sinusoiden.htm>

Domein en bereik

Domein zijn de toegestane X-coördinaten.

Bereik zijn de toegestane Y-coördinaten.

Soort formule	Domein (X)	Bereik (Y)
Lijn	Oneindig	Oneindig
Parabol	Oneindig	Min/max (bij top)
Wortelfunctie	Min/max (bij negatieve wortel)	Min/max (bij constante)
Gebroken functie	Alles behalve (noemer is nul)	Alles behalve $(n'/t')^7$
Exponentiële functies	Oneindig	min/max (bij constante)
Sinusoïde	Oneindig	Tussen (evenwichtsstand $\pm$ amplitude)

LET OP : soms zijn er uitzonderingen.

---

⁷ LET OP : niet altijd zo. Soms is er geen y-asymptoot.

Differentiëren⁸

Origineel (x bevat een functie met variabele)	Afgeleide
Basisregels	
x^n	$nx^{n-1} * x'$
n^x	$\ln(n) * n^x * x'$
$\log_n(x)$	$\frac{x'}{\ln(n)*x}$ (i)
$\sin(x)$	$\cos(x) * x'$
$\cos(x)$	$-\sin(x) * x'$
Andere regels	
$f(x) + g(x)$	$f'(x) + g'(x)$
$f(x) * g(x)$	$f'(x) * g(x) + f(x) * g'(x)$
$\frac{t(x)}{n(x)}$	$\frac{n(x)*t'(x)-t(x)*n'(x)}{n(x)^2}$ (nat-tan)

LET OP : Er is al voor de kettingregel gecompenseerd in deze vergelijkingen

(i) $f(x) = \log_n(x) = \frac{\ln(x)}{\ln(n)} = \ln(n)^{-1} * \ln(x)$
 $f'(x) = [\frac{\ln(x)}{\ln(n)}]' = \ln(n)^{-1} * \frac{1}{x} * x' = \frac{x'}{x*\ln(n)}$

⁸ Samengevat wiskunde B vwo 2016 <http://bit.ly/2fyVycD>

Primitiveren⁹

Origineel (x bevat de functie)	Primitief
Basisregels¹⁰	
x^n	$\frac{1}{(n+1)*x'} * x^{n+1} + c$
n^x	$\frac{1}{x'*\ln(n)} * n^x + c$
$\log_n(x)$	$\frac{x*\ln(x)-x}{\ln(n)*x'} + c$ (i)¹¹
$\sin(x)$	$-\frac{1}{x'}\cos(x) + c$
$\cos(x)$	$\frac{1}{a'}\sin(x) + c$
Speciale gevallen	
$\cos^2(ax + b)$	$\frac{1}{2}x + \frac{1}{2a}\sin(2ax + 2b) + c$
$\sin^2(ax + b)$	$\frac{1}{2}x - \frac{1}{2a}\sin(2ax + 2b) + c$

LET OP : Vergeet niet er $+c$ achter te stoppen.

-	+
+	-

LET OP: Bij het primitiveren wordt oppervlakte soms als negatief gezien (zie plaatje). Bereken de x-coördinaten uit van de snijpunten en gebruik absoluutstrepen waar nodig.

⁹ Samengevat wiskunde B vwo 2016 <http://bit.ly/2fyQAMU>

¹⁰ Ezelbruggetjes exponentiële vergelijkingen : <http://bit.ly/2mIF9dX>

¹¹ Bewijs : <https://drive.google.com/open?id=1rVFp3EdMUa6OKftpmgHMk2NT7geNhl5O73fsI3p6nXY>

Toppen, buigpunten en soorten hellingen

Extreme waarden (toppen)

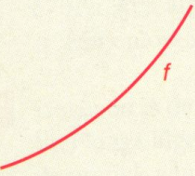
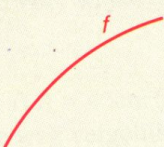
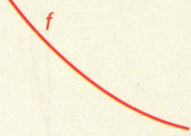
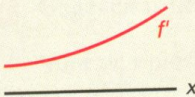
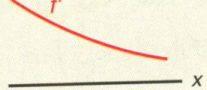
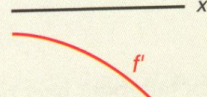
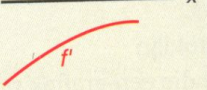
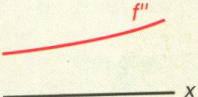
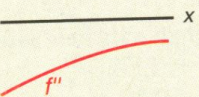
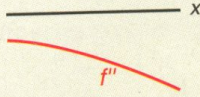
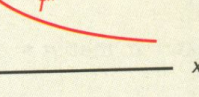
Je kan de x-coördinaat van een top vinden door de afgeleiden op nul te zetten en de x te vinden. Vervolgens kan je de y-coördinaat vinden door de x-coördinaat in de originele functie te zetten.

Buigpunten

Je kan de x-coördinaat van een buigpunt vinden door de tweede afgeleide op nul te zetten. Vervolgens kan je de y-coördinaat vinden door het in de originele functie te zetten.

Helling soort

	$f' > 0$	$f' < 0$
$f'' > 0$	Toenemend stijgend	Afnemend dalend
$f'' < 0$	Afnemend stijgend	Toenemend dalend

toenemend stijgend	afnemend stijgend	toenemend dalend	afnemend dalend
$f'(x) > 0 \wedge f''(x) > 0$	$f'(x) > 0 \wedge f''(x) < 0$	$f'(x) < 0 \wedge f''(x) < 0$	$f'(x) < 0 \wedge f''(x) > 0$

Omwentel lichamen

Wentelen om de X-as

Om de X as heen wentelen is simpel. Je neemt gewoon de primitief (of integraal) van de functie in het kwadraat keer pi.

$$\pi * \int_a^b (f(x))^2 dx$$

Wentelen om een grafiek

Wentelen om een andere grafiek is net zo simpel. Je rekent eerste gewoon de delta uit en daarna doe je die in het kwadraat en keer pi en daar neem je dan de primitief (of integraal) van.

$$\pi * \int_a^b ((f(x) - g(x))^2) dx$$

Wentelen om de Y-as

1) Druk x uit in y

2) $\pi * \int_a^b (f(y))^2 * dy$ (hierbij zijn a en b dus twee y-coördinaten waartussen je je vorm wilt hebben.)

VB:

Wentel deze formule om de y-as tussen y=1 en y=5: $f(x) = -2(x-5)^2 + 3$

$$y = -2(x-5)^2 + 3$$

$$y - 3 = -2(x-5)^2$$

$$-0,5(y-3) = (x-5)^2$$

$$\sqrt{-0,5(y-3)} = x-5$$

$$\sqrt{-0,5(y-3)} + 5 = x$$

$$\pi * \int_1^5 (\sqrt{-0,5(y-3)} + 5)^2 * dy$$

Lengtes lijnstukken

Om de lengte van een grafiek uit te rekenen pas je de volgende formule toe

$$L = \int_a^b (\sqrt{1 + (f'(x))^2} * dx)$$

Zwaartepunt

Voor een zwaartepunt van een oppervlakte (en omwentelingslichaam) geldt:

$$x - \text{coördinaat} = \frac{\int_a^b x * f(x) dx}{\int_a^b f(x) dx}$$

LET OP: bij een omwentelingslichaam moet de functie van de integraal in het kwadraat (en keer pi).

Raaklijnen

Twee functies raken elkaar als geldt:

- 1) $f(x) = g(x)$
- 2) $f'(x) = g'(x)$

Raaklijn aan grafiek door punt op de grafiek

Zodra je de punt op de grafiek hebt kun je deze formule gebruiken. Voor een raaklijn $(g(x))$ aan de grafiek $(f(x))$ in punt (a, b) geldt.

$$g(x) = f'(a) * (x - a) + b$$

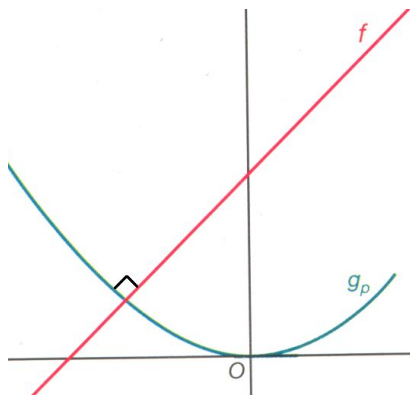
Raaklijn aan grafiek vanuit een punt niet op grafiek

- 1) Stel de formule van de raaklijn op met transformatie vanuit het punt (b, c) :
  - $g(x) = a(x - b) + c$
- 2) Los het stelsel op: $f(x) = g(x)$ en $f'(x) = a$
- 3) Formule raaklijn afmaken:
Vul de uitgerekende a in.

Loodrecht snijden twee functies

Twee lijnen snijden elkaar loodrecht als:

$$f(x) = g(x) \wedge f'(x) * g'(x) = -1$$

Trillingen en lissajous-figuren

Fase

Fase geeft aan hoever een trilling door de gehele trilling door is. Dit wordt aangegeven in aantal trillingen.

De volgende algemene formule van geldt dan.

$$\sin(ax + b)$$

$$f = \frac{a \cdot x}{2\pi}$$

Vaak moet gelden : $0 \leq f < 1$

In dat geval moet je gewoon alleen de decimalen laten staan.

Faseverschillen

Als twee trillingen dezelfde frequentie hebben kan een faseverschil uitgerekend worden.

Herschrijf eerst de formules als volgt

$$\sin(ax + b)$$

$$\sin(a * (x + \frac{b}{a}))$$

Reken vervolgens het verschil uit tussen de twee

$$\Delta f = \frac{b_2}{2\pi a_2} - \frac{b_1}{2\pi a_1}$$

Periode combinatie van trillingen

Als twee sinusoides met verschillende trillingen bij elkaar opgeteld worden krijg je niet een nieuwe trilling maar de resulterende functie is wel periodiek.

$$f(x) = \sin(ax + b) + \sin(bx + b) + \sin(\dots)$$

Bepaal de periode van alle termen. Zoek hiervan de kleinste gemeenschappelijke periode.

De grootste gemeenschappelijke veelvoud kan worden omgezet naar de kleinste gemeenschappelijke veelvoud.

$$kgv(a, b) = \frac{a*b}{ggv(a, b)}$$

Bijvoorbeeld :

$$f(x) = \sin(3x - 4) + \sin(5x + 7)$$

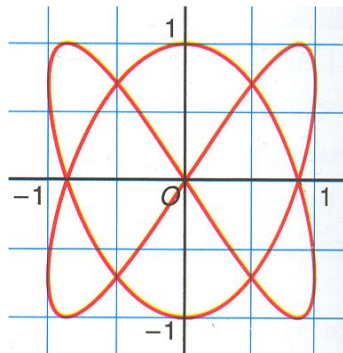
$$\text{Periode eerste term : } \frac{3}{2\pi}$$

$$\text{Periode tweede term : } \frac{5}{2\pi}$$

Kleinste gemeenschappelijke veelvoud van 3 en 5 is $\frac{3*5}{1} = 15$.

Dus de gemeenschappelijke periode is $\frac{15}{2\pi}$

Lissajous parametervoorstelling bepalen

De standaardformule voor een normale parametervoorstelling is :

$$x = a * \sin(bt)$$

$$y = c * \sin(dt)$$

Waarin :

- a De maximale uitwijking op de x as.
- b Het aantal keer dat het figuur de y-as snijdt gedeeld door twee.
- c De maximale uitwijking op de y as.
- d Het aantal keer dat het figuur de x-as snijdt gedeeld door twee.

Als er binnen de sinusoides een tweede term komt moet je op basis van andere eigenschappen van de tekeningen (snijpunten) afleiden welke waarde die hebben.

Van parametervoorstelling naar formules

Om een formule te bepalen bij een parametervoorstelling moet de formule tekenen en daarbij een formule verzinnen. Als je een formule krijgt dan moet je gaan substitueren en herleiden.

Figuren en bewijzen

Symmetrie

Symmetrie
<i>Als $f(a - p) = f(a + p)$ dan lijnsymmetrisch op lijn $x = a$</i>
<i>Als $f(a - p) + f(a + p) = 2b$ dan puntsymmetrisch in (a, b)</i>

Punten beschrijven

Een punt schrijf je met een hoofdletter en een lijn met een kleine letter.

Een punt kan worden beschreven als een coördinaat maar een groep punten (bijvoorbeeld een lijn) kan worden beschreven op de volgende manier

Voor $l = \Sigma P$:

$$d(P, a) = d(P, b)$$

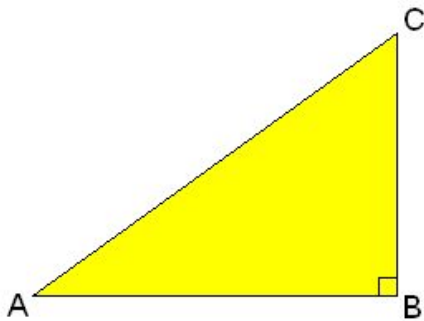
Wat je hier zegt is:

Voor de lijn, l , die gelijk is aan de alle punten, P , geldt:

De afstand van P naar a is gelijk aan de afstand van P naar b .

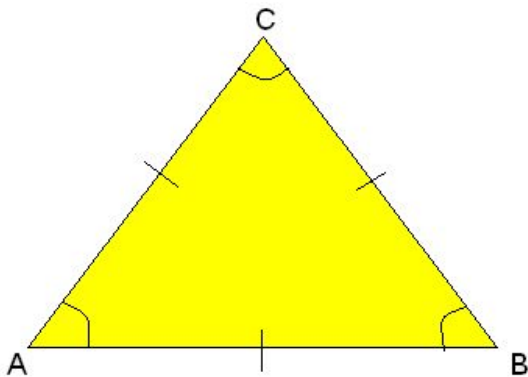
Vormen

Driehoeken¹²

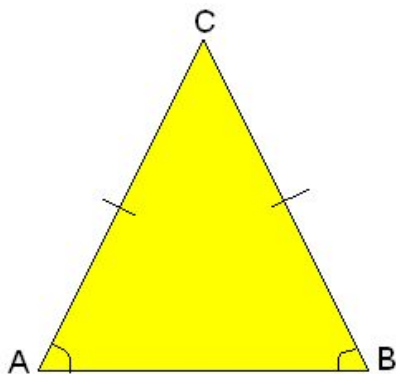
Rechthoekige driehoeken:

- Een hoek is precies 90 graden

Gelijkzijdige driehoeken:

- Elke hoek is 60 graden
- Alle zijden zijn even lang

Gelijkbenige driehoek:

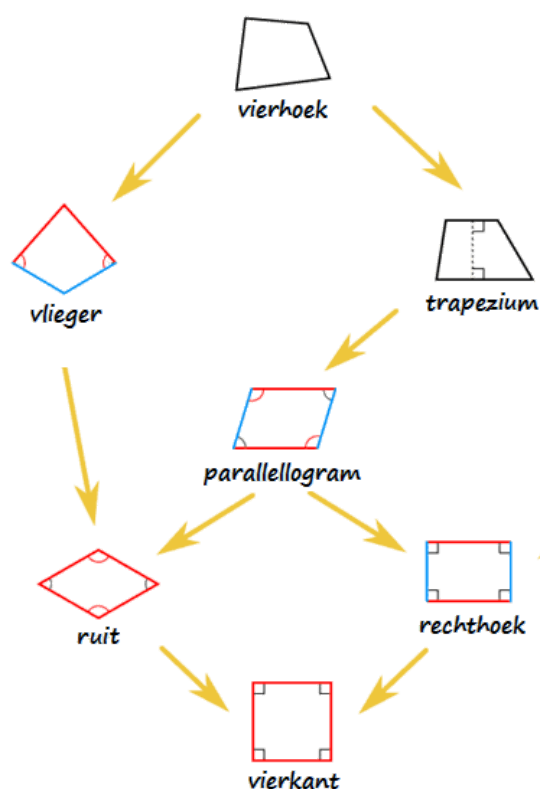
- Twee gelijke hoeken
- Twee gelijke zijden

---

¹² <http://www.wiskunde123.nl/?a=driehoeken>

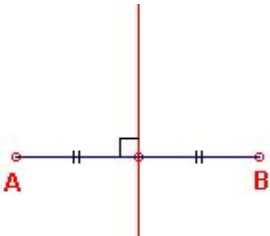
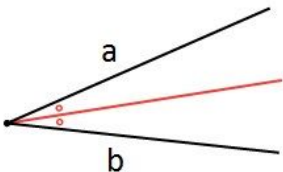
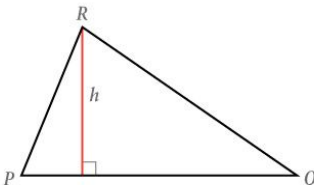
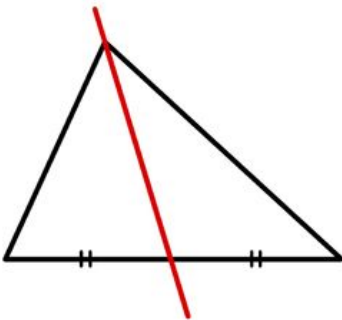
Vierhoeken

Vorm	Eigenschappen ¹³
Vierhoek	• Vier hoeken • Vier zijden
Vlieger	• Twee gelijke hoeken • Twee paren van gelijke zijden
Trapezium	• Vier hoeken • Twee parallel lopende zijden
Parallelogram	• Twee paren van gelijke hoeken • Twee paren van gelijke zijden
Ruit	• Twee paren van gelijke hoeken • Vier gelijke zijden
Rechthoek	• Vier gelijke hoeken • Twee paren van gelijke zijden
Vierkant	• Vier gelijke hoeken • Vier gelijke zijden

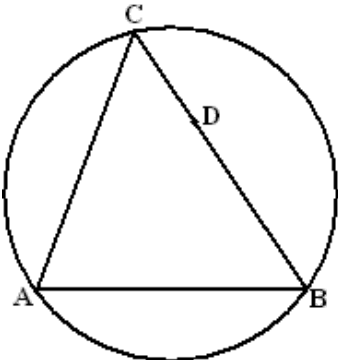
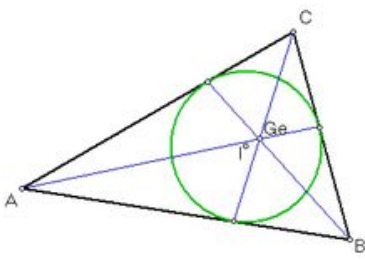
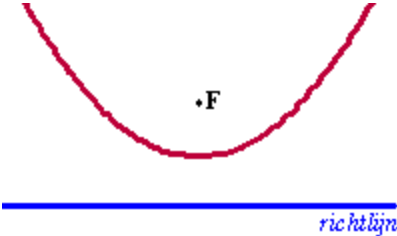

¹³ Leuke extra bron : <http://www.dr-aart.nl/Meetkunde-vierhoeken.html>

Lijnen en plaatsen

Lijn of vorm ¹⁴	Definitie
Middelloodlijn	Een lijn die een lijn in twee gelijke stukken deelt en op 90 graden snijdt. - Middelpunt van de omschreven cirkel. - $d(P, A) = d(P, B)$.
Bissectrice	Een lijn die een hoek in twee deelt. - 2 gelijke hoeken. - Middelpunten van de ingeschreven cirkel. - $d(P, a) = d(P, b)$.
Hoogtelijn	Een loodlijn die uit een hoek komt.
Zwaartelijn	Een lijn vanuit een hoek die de overstaande zijden in twee deelt. - Oppervlakte aan beiden kanten gelijk. - Verdelen elkaar in stukken die zich verhouden tot 2:1 (bij 2 zwaartelijnen).
Koordenvierhoek	Een vierhoek met de hoeken in een omschreven cirkel.
Cirkel	Alle punten die even ver van het middelpunt zijn.
Raaklijn aan cirkel	Deelt een punt met de cirkel en staat 90 graden op de cirkel.

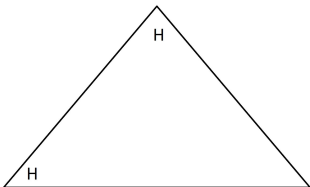
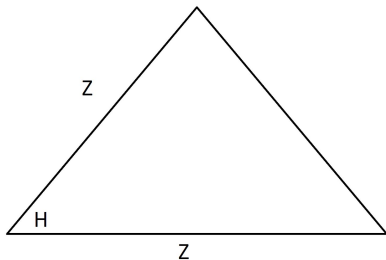
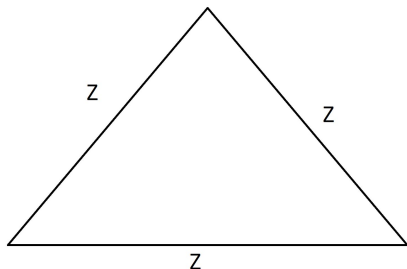
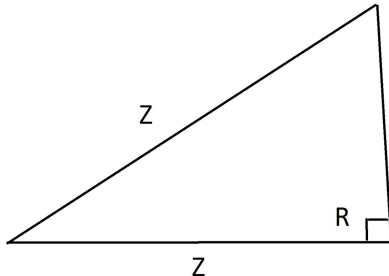
¹⁴ <http://www.hhofstede.nl/modules/lijnenindriehoeken.htm>

Omgeschreven cirkel	Een cirkel die alle hoekpunten raakt. Het midden is de snijpunt van de middelloodlijnen.
Ingeschreven cirkel	Een cirkel die alle zijden raakt. Het midden is de snijpunt van de bissectrices.
Parabool	Een parabool heeft een focus en een richtlijn: - $d(P, F) = d(P, r)$. - De raaklijn is de bissectrice van hoek FPr. - De raaklijn is de middelloodlijn van lijn Fr.

Stellingen¹⁵

Gelijkvormigheid

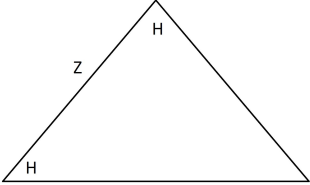
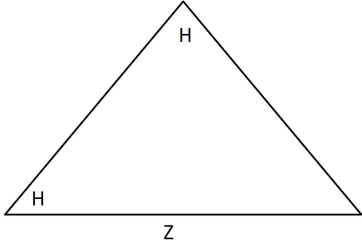
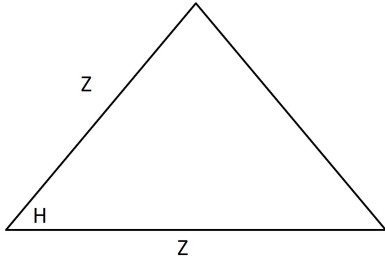
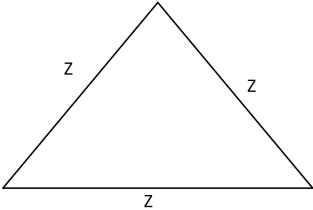
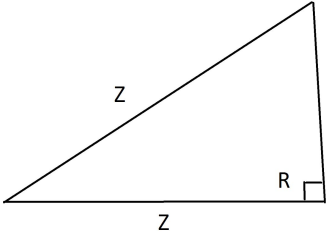
$\hookrightarrow$ = gelijkvormig (dezelfde hoeken)

Bewijs	Voorbeeld
hh: Twee hoeken.	
zhz: Een hoek en (de verhouding van) de aanliggende zijden.	
zzz: (De verhouding van) de drie zijden.	
zzr: Een rechte hoek en (de verhouding van) een aanliggende en een overstaande zijden.	

¹⁵ Samengevat wiskundeB vwo 2016 <http://bit.ly/2esdb86>

Congruentie

$\cong$ = congruent (dezelfde zijden en hoeken)

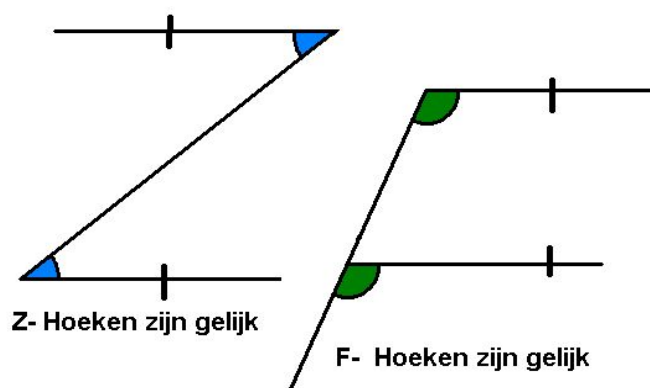
Bewijs	Voorbeeld
HZH: Twee hoeken en de tussenliggende zijden.	
ZHH: Twee hoeken en een overstaande zijden.	
ZHZ: Een hoek en de aanliggende zijden.	
ZZZ: De drie zijden.	
ZZR: Een rechte hoek en een aanliggende en een overstaande zijden.	

Hoekensom¹⁶

De som van alle hoeken in een figuur. Een formule hiervoor is $n * 180 - 360$.

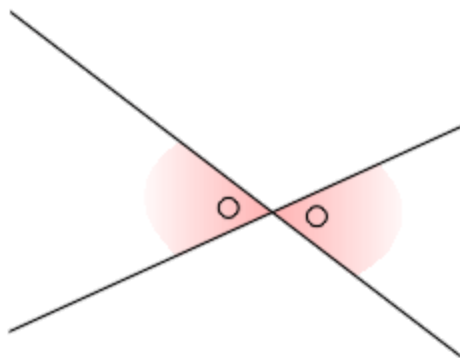
Figuur	Hoekensom
Driehoek	180
Vierhoek	360
Vijfhoek	540
Zeshoek	720

Z- en F-hoeken

Als twee lijnen parallel lopen zijn de hoeken met een derde lijn gelijk. Door de eigenschappen van een gestrekte hoek zijn de twee binnenste hoeken ook gelijk.

Overstaande hoeken

Overstaande hoeken zijn gelijk.

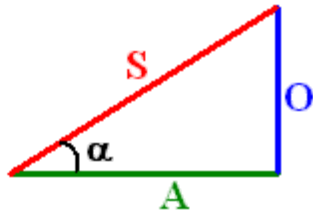
¹⁶ https://nl.wikipedia.org/wiki/Regelmatige_veelhoek

SOSCASTOA

$$\sin(\alpha) = \frac{O}{S}$$

$$\cos(\alpha) = \frac{A}{S}$$

$$\tan(\alpha) = \frac{O}{A}$$

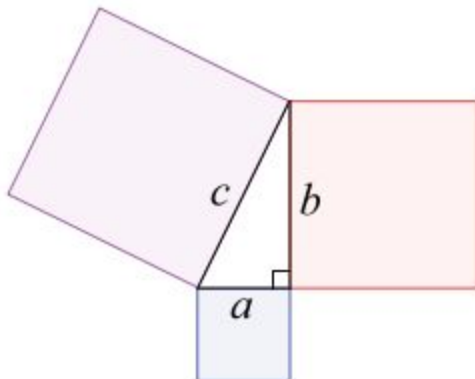

LET OP : Hiervoor moet de hoek tussen A en O 90 graden zijn. Gebruik anders de (co)sinusregel.

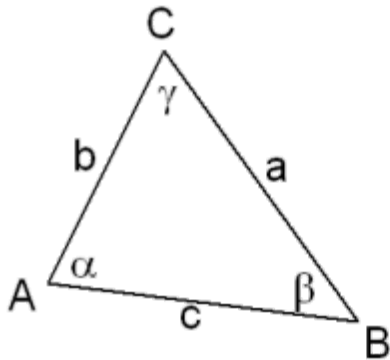
Stelling van Pythagoras

Volgens Pythagoras is er een verband bij een rechthoekige driehoek tussen de zijdes.

$$a^2 + b^2 = c^2$$

(Co)sinusregel

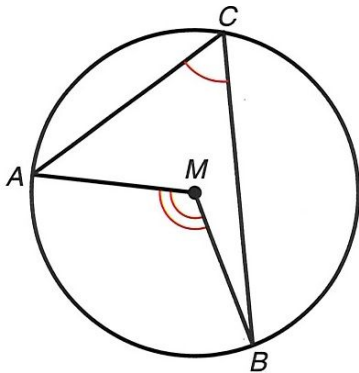
Sinusregel:

$$\frac{a}{\sin(\alpha)} = \frac{b}{\sin(\beta)} = \frac{c}{\sin(\gamma)}$$

Cosinusregel:

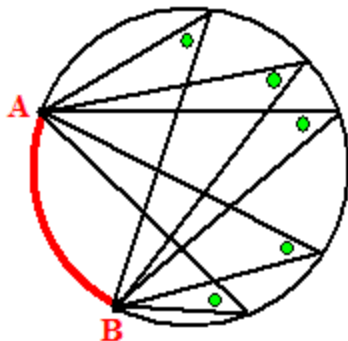
$$c^2 = a^2 + b^2 - 2ab * \cos(\gamma)$$

De stelling van de middelpuntshoek

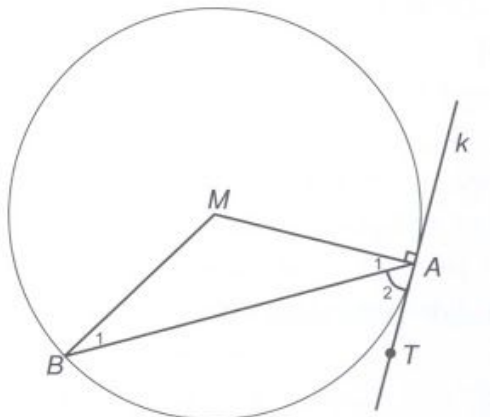
De omtrekshoek (op de cirkel) is altijd de helft van de middelpuntshoek. Hieruit blijkt ook de stelling van Thales (bij een rechte lijn door het midden is de hoek 90 graden).

De stelling van de constante hoek

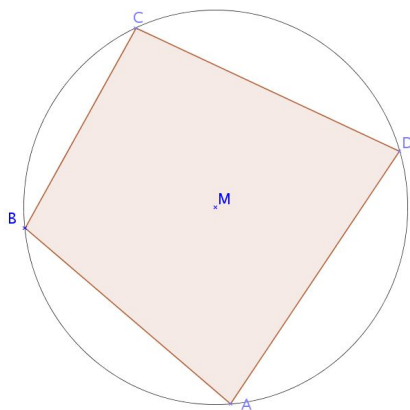
Alle omtrekshoeken die vanuit dezelfde twee punten op een cirkel komen zijn gelijk.

De stelling van de raaklijn hoek¹⁷

Bij twee punten op een cirkel en een raaklijn is de hoek A2 is de helft van de middelpuntshoek (hoek M).

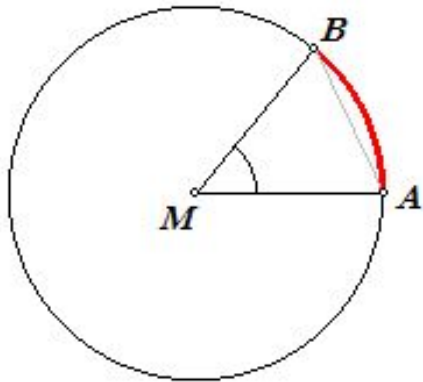
Koorden vierhoek

Een koorde vierhoek is een vierhoek met een omgeschreven cirkel. De overstaande hoeken zijn samen 180 graden. Dus $CBA + CDA = 180$ en $BCD + BAD = 180$

¹⁷ Samengevat wiskundeB vwo 2016 <http://bit.ly/2escrjr>

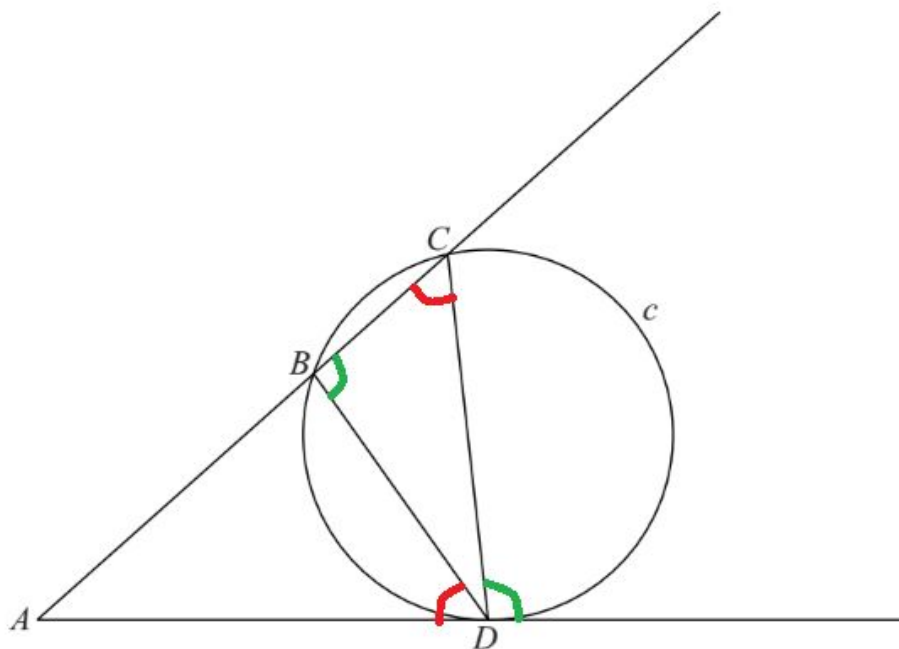
Boog en koorde

Als de boog (lijnstuk op cirkel) gelijk is dan is de koorde (lijnstuk AB) even lang.

Koorde raaklijn stelling

Bij een raaklijn op een cirkel met daaruit een koorde dan zijn de hoeken gelijk.

Grafische rekenmachine

Oplossen

Decimalen aanpassen

Ga in scratchpad (grafisch) naar :

Menu->(8)Instellingen

Verander hier 'Cijfers weergeven' naar het gewenst aantal decimalen.

Polynoom oplossen

Ga in scratchpad (numeriek) naar :

Menu->(3)Algebra->(3)Polynoom-tools->(1)Wortels van polynoom zoeken

Stel vervolgens een hoeveelste graad vergelijking het is in (maximale hoeveelheid van een macht)

Hierna vul je alles in en krijg je het antwoord.

N-solve

Voor het oplossen van vergelijkingen

$nSolve(funcitie = functie, var)$

Var kan gelijkgesteld worden aan een inschatting.

LET OP: deze functie returned maar EEN waarde.

Bijvoorbeeld :

$nSolve(2x - 5^x = 2x^2, x)$

N-Derivative

Geeft de afgeleide

$nDerivative(funcitie, var)$

Var kan gelijkgesteld worden aan een getal om de rc op die plek te krijgen.

Bijvoorbeeld

$nDerivative(-5x^3 + 3x, x = 4)$

Deze functie werkt ook in een grafiek.

Bekijken

Lissajous Figuren

Ga in scratchpad (grafisch) naar :

Menu->(3)Grafiek invoeren/bewerken->(3)Parametervoorstelling

Vul dan de functies voor de X en Y in en geef aan hoelang hij door moet gaan met welke stapgrootte.